

Відкриті дані як ефективний механізм електронного урядування

Ющенко Н.В.
Аспірант кафедри державного управління,
Публічного адміністрування та
регіональної економіки
ХНЕЦ імені С.Кузнеця

В Україні, як і в всьому світі, відкриті дані стали важливою частиною цифрового порядку денного. Економічний ефект, виявився більш поступовим і не відразу помітним, тому що він невловний.

Порядок здійснення та забезпечення права кожного на доступ до інформації, що знаходиться у володінні суб'єктів владних повноважень, інших розпорядників публічної інформації та інформації, що становить суспільний інтерес визначається Законом України “Про доступ до публічної інформації” [1]. Цей закон визначає поняття відкритих даних та умови їх використання. Згідно 1 і 2 частини статті 10 цього закону: публічна інформація у формі відкритих даних – це публічна інформація у форматі, що дозволяє її автоматизоване оброблення електронними засобами, вільний та безоплатний доступ до неї, а також її подальше використання. Розпорядники інформації зобов'язані надавати публічну інформацію у формі відкритих даних на запит, оприлюднювати і регулярно оновлювати її на єдиному державному вебпорталі відкритих даних та на своїх вебсайтах.

У 2016 році Україна приєдналася до Міжнародної хартії відкритих даних. Приєднуючись до Хартії Україна прийняла за основу її принципи, та обов'язок дотримуватися принципів під час впровадження політики відкритих даних: відкритість за замовчуванням; оперативність і чіткість; доступність; порівнюваність та інтеперабельність; покращене урядування й залучення громадян; інклюзивний розвиток та інновації.

В Україні працює власний механізм моніторингу якості та впливу відкритих даних (постанова КМУ № 409 від 17 квітня 2019 року). Складові моніторингу умовно можна поділити на 5 блоків.

Блок 1. «Політика відкритих даних»: наявність у розпорядника внутрішніх розпорядчих документів, що визначають відповідальність та порядок відкриття та оновлення даних, оприлюднення обов'язкових та додаткових наборів даних;

Блок 2. «Потенціал обробки та аналізу відкритих даних»: визначення розпорядником відповідальної особи, залучення фінансування, взаємодія з іншими розпорядниками інформації, використання міжнародних стандартів, проведення навчань та аудиту.

Блок 3. «Якість відкритих даних»: частота оновлення та повнота оприлюднення наборів даних, машиночитаність, типи даних.

Блок 4. «Залучення користувачів до системи оприлюднення відкритих даних»: наявність зворотного зв'язку, інформування розпорядником про оприлюднення та оновлення наборів даних, залучення користувачів даних до визначення нових наборів.

Блок 5. «Вплив відкритих даних»: сприяння розпорядником використанню оприлюднених наборів, організація та проведення моніторингу, оцінки впливу, переваги від оприлюднених наборів для громадськості.

Проведення моніторингу відбувається в 3 етапи: самооцінка розпорядників: Мінцифри опитує розпорядників інформації шляхом збору заповнених інформаційних карток; верифікація: Мінцифри спільно з громадськими організаціями верифікує надану інформацію; звітування: Мінцифри презентує результати для широкого загалу та надсилає звіт Кабінетові Міністрів України.

Мінцифри провело оцінювання з «Оприлюднення та оновлення відкритих даних розпорядниками інформації у 2020 році» за вказаною методикою в якому брали участь 56 органів державної влади (ОДВ) та 81 орган місцевого самоврядування (ОМС).

Результати оцінювання в області політики відкритих даних встановили, що лише 72,8 % ОМС та 55,4 % ОДВ розпорядників затверджено внутрішній розпорядчий акт щодо відкритих даних. Та майже 57 % ОМС та 49 % ОДВ не затверджено періодичність оновлення відкритих даних. Лише 24,7% ОМС та 21,4% ОДВ оприлюднюють дані не лише відповідно до Постанови, так і запитів громадськості та з власної ініціативи. Але 12,3% ОМС та 7,1% ОДВ не оприлюднили жодного набору даних [2].

Оцінка якості відкритих даних виявила і неповноту публікації відкритих даних, відсутність машиночитаного формату та наявність помилок в наборах даних. Лише 8,6% ОМС та 17,9% ОДВ оприлюднюють набори даних у первинній (не агрегованій) формі [2].

Використовують зворотній зв'язок з користувачами лише 19,8% ОМС та 28,6% ОДВ через форми на сайті та електронну пошту [2].

Практика повторного використання відкритих даних не має широкого розповсюдження в Україні. Лише 13,6 % ОМС використовують відкриті дані для підготовки проектів розвитку, визначення стратегічних цілей та коригування планів розвитку. Застосовують відкриті дані при плануванні діяльності на аналітиці виконання програм лише 9 % ОДВ[2].

Завдяки повторному використанню відкритих даних можна розробляти інноваційні продукти, покращувати послуги для громадян і навіть рятувати життя. Вплив, що створюється повторним використанням відкритих даних, як правило, належить до певної цінності для громадян, підприємств і суспільства в цілому, наприклад, підвищення ефективності за рахунок економії часу або витрат або екологічні вигоди [3].

Дотримання вимог до якості та кількості відкритих даних важливо, але цього недостатньо для повного розкриття потенціалу відкритих даних. Створення цінності відкритих даних є частиною більш широкого завдання перетворення навичок та процесів. Це тривалий процес трансформації, зміни та вплив якого не завжди легко спостерігати та вимірювати. Але розвиток та

стимулювання ініціативи та співробітництва в приватному та державному секторах і між ними сприяють створенню доданої вартості[4].

Спільна реалізація програм відкритих даних полегшує формування звітності і може сприяти зміцненню зв'язків між міністерствами і відомствами в сфері впровадження інновацій в державному секторі, а також підвищенню прозорості результатів реалізації державних програм і національних проектів.

У звіті Європейської Комісії «Економічний вплив відкритих даних» зазначається, що об'єднання відкритих даних з персональними, загальнодоступними або краудсорсинговими даними має життєво важливе значення для реалізації подальшого зростання ринку відкритих даних[4]. Але такий симбіоз повинен базуватися на підтримці державою

За даними Європейської комісії обсяг ринку відкритих даних у 2019 році склав 184,45 млрд євро. Прогноз обсягу ринку відкритих даних на 2025 рік у розмірі 199,51 -334,20 млрд євро.

В США діє чотирирічна система планування. Плани діяльності департаментів уряду та звіти про виконання розміщені на урядовому порталі. Для спрощення використання розроблено багато додатків для аналізу урядових планів та програм. Рахункова палата США аналізує працездатність програми, систему звітності та контролю виконання. На базі відкритих даних департаментів формується перелік сфер найбільшого ризику. Закон про відкриті урядові дані спрямовано не лише на визначення стандартів публікації, а й на вимогу використовувати відкриті дані для поліпшення процесу прийняття рішень.

Планування діяльності уряду Великобританії будується на складанні планів департаментів з зазначенням пріоритетів, цілей та оцінками їх досягнення. Впровадження такої системи поліпшило управління ресурсами, забезпечило узгодженість окремих планів з загальнонаціональними планами уряду. Важливою умовою забезпечення прозорості уряду є розвиток системи громадянської участі. Урядом Великобританії створено віртуальну спільноту за допомогою якого розробляються нові методи оцінки вимірювання і аналізу

результатів, нових підходів до оцінки ефективності роботи уряду, підтримка і розвиток культури аналізу та доказової політики, обмін передовим досвідом у галузі аналітики [5].

Відриті дані – це не просто інформування суспільства задля прозорості влади, а ефективний механізм електронного урядування, який поліпшує взаємозв'язок у суспільстві, стимулює розвиток інноваційних послуг, сприяє зростанню економіки.

Уряд стимулює публікацію відкритих даних, але на часі відбувається зміна пріоритетів з надання відкритих даних, як інформаційного ресурсу до використання відкритих даних як інструмента співпраці з суспільством та бізнесом.

Література

1. Закон України «Про доступ до публічної інформації» від 13.01.2011 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/2939-17>.
4. Оприлюднення та оновлення відкритих даних розпорядниками інформації у 2020 році. <https://data.gov.ua/uploads/files/2021-10-11-151345.820104--2020.pdf>
3. Open Data Maturity Report 2020 https://data.europa.eu/sites/default/files/edp_landscaping_insight_report_n6_2020.pdf
4. For an in-depth analysis of the impact of open data, read the European Data Portal's "The Economic Impact of Open Data" report, published in January 2020 at <https://www.europeandataportal.eu/en/impactstudies/open-data-impact>.
5. Performance analysis community – Gov.uk <https://www.gov.uk/service-manual/communities/performance-and-data-analysis-community>